

Friedrich Christian Kries (1839)

Friedrich Christian Kries

(18.10.1768, Toruń - 29.05.1849, Gotha), nauczyciel, autor popularnych podręczników do nauki matematyki i fizyki.

Honorowy Obywatel Miasta Torunia

Urodzony w Toruniu jako syn Jana Albina Kriesa (1716-1785), profesora, a w latach 1761-1785 rektora gimnazjum toruńskiego. Matką była pochodząca ze znanej i wpływowej toruńskiej rodziny Konstancja Geret. Młody Kries elementarne wykształcenie otrzymał w toruńskim gimnazjum, gdzie szczególnie przykładał się do nauki języków klasycznych. Być może dlatego, że jego ojciec był filologiem klasycznym i historykiem. Po ukończeniu gimnazjum rozpoczął od Wielkanocy 1786 r. studia teologiczne i filologiczne na uniwersytecie w Lipsku. Uczęszczał także na wykłady z filozofii i matematyki. Wiosną 1787 r. przeniósł się na uniwersytet do Getyngi, gdzie spędził 4 miesiące. Zrezygnował całkiem z teologii i poświęcił się studiowaniu przede wszystkim języków klasycznych. Był członkiem seminarium filologicznego prowadzonego przez Heinricha Heynego. Nie zrezygnował jednak z uczęszczania od czasu do czasu na wykłady z filozofii, matematyki i fizyki.

W latach studenckich prawdopodobnie korzystał ze stypendium, które ufundował w lutym 1719 r. ławnik Głównego Miasta Gdańska, z pochodzenia torunianin Marcin Marquard. Warunkiem otrzymania tego stypendium było urodzenie się w Toruniu lub Gdańsku, uczęszczanie do gimnazjum w jednym z tych miast oraz przynależność do kościoła ewangelicko-augsburskiego. Kries spełniał wszystkie te warunki. Rocznie stypendium wynosiło 100 zł polskich.

2 listopada 1789 r. objął stanowisko, słabo zresztą opłacane, młodszego nauczyciela gimnazjum w Gotha. Można dodać, że jego ojcu wielokrotnie proponowano objęcie rektoratu w tym gimnazjum, ale ten wolał pozostać w Toruniu. Młodego Kriesa polecił na tę funkcję Heinrich Heyne, a zastąpił on powołanego na uniwersytet w Jenie Johanna Heinricha Voigta. Mimo niskich zarobków Kries czuł się bardzo dobrze na tym stanowisku i wielokrotnie odmawiał objęcia bardziej intratnych stanowisk w innych miastach. W gimnazjum nauczał matematyki we wszystkich klasach, a fizyki w klasie utworzonej z najlepszych uczniów. Ponadto uczył łaciny, historii, filozofii i języka włoskiego. Z czasem awansował na wyższe stanowiska, a w 1819 r. objął funkcję pierwszego profesora tego gimnazjum. Dodać trzeba, że od 1 kwietnia 1801 r. uczył również matematyki i fizyki w seminarium nauczycielskim. W 1800 r. zaproponowano Kriesowi objęcie rektoratu w gimnazjum toruńskim, ale odmówił. W 1806 r. ożenił się.

2 listopada 1839 r. świętował pięćdziesięciolecie działalności w gimnazjum. Z tej to zapewne okazji rada miejska Torunia nadała mu tegoż dnia honorowe obywatelstwo jako w tym mieście urodzonemu i w którym spędził dzieciństwo i młodość.

Na Wielkanoc roku następnego odszedł z gimnazjum na emeryturę, przy tej okazji nadano mu tytuł radcy dworu. Nie zrezygnował natomiast z nauczania w seminarium nauczycielskim, gdzie uczył aż do śmierci. Przyjaźnił się z tak wybitnymi przedstawicielami nauki i kultury niemieckiej jak Aleksander Humboldt, August Wilhelm Schlegel i Clemens Brentano.

Sławę i uznanie przyniosły mu podręczniki szkolne, które napisał w jasny i klarowny sposób. Wydawane w kilku nakładach, stały się bardzo popularne i funkcjonowały w wielu szkołach. Wymienić przede wszystkim trzeba podręcznik rachunków dla szkół mieszczańskich i wiejskich (*Rechenbuch für Bürger- und Landschulen*, 1803, 3 wyd. 1827), podręcznik przyrody dla początkujących (*Lehrbuch der Naturlehre für Anfänger*, 1803, 8 wyd. 1844), podręcznik matematyki (*Lehrbuch der reinen Mathematik. Mit Holzschnitten*, 1810, 9 wyd. 1862-1864, 2 części) i fizyki (*Lehrbuch der Physik für gelehrte Schulen. Mit Holzschnitten*, 1806, 5 wyd. 1831) oraz zbiór zadań z fizyki wraz z rozwiązaniami (*Sammlung physikalischer Aufgaben nebst ihrer Auflösung*, 1843).

Kries był również autorem wielu prac naukowych i popularnonaukowych. Wymienić można pracę o

przyczynach trzęsień ziemi oraz wykłady o przyrodzie dla kobiet (*Vorlesungen über Naturlehre für Frauenzimmer*, 3 t., 1882-1886). Publikował także artykuły w czasopismach naukowych. Od 1787 r. rozpoczął publikowanie recenzji *Allgemeine Deutsche Bibliothek*, a od 1796 r. naukowe artykuły w "Gothaischen Hof-Kalender" i kilku innych ukazujących się wówczas czasopismach.

Wiele jego prac zostało napisanych przy okazji różnych wydarzeń związanych z życiem gimnazjum, w którym nauczał przez pół wieku. W związku z przekazaniem przez księcia Ernsta II przyrządów do ćwiczeń z fizyki opublikował broszurę, omawiając w niej okoliczności powstania w gimnazjum laboratorium fizycznego oraz cel i zastosowanie ofiarowanych przez księcia przyrządów (*Kurze Nachricht von der Entstehung und Beschaffenheit des physikalischen Apparats des Gymnasiums zu Gotha nebst einigen Bemerkungen über Zweck und Gebrauch solcher Apparate überhaupt*, 1814).

Był także tłumaczem. Tłumaczył z włoskiego, angielskiego, francuskiego i łaciny. Przełożył na niemiecki m.in. opis podróży Magellana pióra Antoniego Pigaffety (1801).

Opracował: prof. Jacek Wijaczka

Lit.: Schumann, Kries, Friedrich Christian, ABD, t. 17, s. 167-169; S. Salmonowicz, Kries Jan Albin (1716-1785), PSB, t. 15, 1970, s. 308.

[>>> Wróć do listy Honorowych Obywateli Miasta Torunia](#) [1]

Odnosiniki:

[1] <https://www.um.torun.pl/pl/node/1663>